



BILDANDE AV NATURRESERVATET ÅBY SANDBACKAR

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (SFS 1998:808) att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Reservatets gränser utmärks i fält. Reservatets namn ska vara naturreservatet Åby sandbackar.

Länsstyrelsens beslut 1966-08-10, dnr IIIR13 40 66, om förordnande om landskapsbildskydd enligt 19 § naturvårdslagen (äldre lydelse) upphävs inom området när detta beslut vinner laga kraft.

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Åby sandbackar
Län:	Kalmar
Kommun:	Mörbylånga
Församling/socken:	Sandby
Topografisk karta:	4H SV
Ekonomisk karta:	4H 4a
Naturgeografisk region:	14a Ölands och Gotlands alvarområden
Kulturgeografisk region:	3 Öland och sydöstmåländska slättbygden

Fastigheter och
ägarkategori:

Enskilda markägare

Del av Åby 3:2

Del av Åby 4:4

Areal: 25,3 ha

Landareal: 25,3 ha

Förvaltare: Länsstyrelsen

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara och återskapa en bit av ett sandigt landskap som är beroende av hävd och störning med de värdefulla sandiga livsmiljöerna "Sandstäpp" (6120) med sina faser och "Inlandssanddyner med öppna gräsmarker med borsttåtel eller andra pionjärgräs" (2330). Viktiga strukturer och funktioner som solexponerad blottad sand, slänter med sand, kalkrik och humusfattig sand, blommande växter och dynga ska förekomma i tillräcklig omfattning. Typiska växt- och djursamhällen och arter som är karaktäristiska för ovanstående livsmiljöer ska bevaras. Hotade, sällsynta och missgynnade arter ska bevaras och helst öka för att långsiktigt kunna fortleva. Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela reservatet, och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter samt kulturhistoriska värden.

I syftet ingår följande delsyften:

- Bevara och återskapa naturtyperna "Sandstäpp" (6120) och "Inlandssanddyner med öppna gräsmarker med borsttåtel eller andra pionjärgräs" (2330), så att gynnsam bevarandestatus uppnås.
- Bevara och förstärka funktionerna blottad sand och betad gräsmark med ett örtrikt fältskikt.
- Bevara och förstärka populationerna av rödlistade arter som t.ex. stäppjordstjärna, tofsäxing, sandklövernålpalpmal, heddyngbagge och stortapetserarbi så att gynnsam bevarandestatus uppnås.

- Skapa förutsättningar för att friluftsliv, forskning och undervisning ska kunna bedrivas i den mån det inte strider mot ovanstående delsyften.

Skälen för beslutet

Området består av sandiga betesmarker med mycket höga naturvärden knutna till hävdade sandiga miljöer. Här finns den prioriterade naturtypen enligt EU:s art och habitatdirektiv, "Sandstäpp" (6120) samt "Inlandssanddyner med öppna gräsmarker med borsttåtel eller andra pionjärgräs" (2330). Sandstäpp är en mycket ovanlig naturtyp i Sverige och återfinns förutom på några få platser längs med strandvallarna på Ölands östra sida även mycket begränsat i östra Skåne. Sandstäpp förekommer på kalkrika sandjordar utan humustäcke som hela tiden utsätts för någon form av störning. Åby sandbackar är en av tre större områden på Öland där denna unika sandstäppsmiljö finns kvar. Åby sandbackar utgör tillsammans med den närbelägna sandheden i Gårdby ett viktigt kärnområde för en mängd sandmarksarter varav många är hotade, sällsynta och hänsynskrävande. Karaktärsarten för sandstäpp är det hotade gräset tofsäxing (VU) som finns i området tillsammans med arter som ljungögontröst (VU), backsilja (EN), stortapetserarbi (VU), stäppjordstjärna (CR), naveljordstjärna (EN), heddyngbagge (NT) och smaragdgrön lundmätare (EN).

Hela eller delar av området har uppmärksamats bl.a. som:

- Natura 2000-område (SE0330103 Åby sandbackar)
- Riksidress för naturvården, Östra Ölands strandängar NRO 08066 (3 kap. 6 § miljöbalken)
- Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet, Sjömarker i Mörbylånga kommun
- Regional bevarandeplan för odlingslandskapet, Åby, klass 1 (högsta bevarandevärde)
- Naturvårdsprogrammet, Åby sandbackar, klass 2 (mycket högt naturvärde)
- Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap

Bildande av naturreservatet bidrar till uppfyllande av de regionala delmålen för miljö kvalitetsmålen "Ett rikt odlingslandskap" och "Ett rikt växt- och djurliv".

Områdets värde kan påverkas negativt om den blottade sanden växer igen p.g.a. minskat slitage, svag eller upphörd hävd av naturbetesmarkerna samt av olika exploateringsföretag. Det behöver därför särskilt skyddas och vårdas och bör därför förklaras som naturreservat.

Länsstyrelsen bedömer att förordnande om naturreservat är förenligt med mål, allmänna hänsynsregler och hushållningsbestämmelser enligt 1-4 kap. miljöbalken samt med den kommunala översiktsplan som gäller för området.

Länsstyrelsen har genomfört en intresseprövning enligt 7 kap. 25 § miljöbalken och finner dels att det finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat dels att de föreskrifter som ska gälla för reservatet inte går längre än vad som krävs för att uppnå reservatets syften.

Reservatsföreskrifter

Med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken föreskriver Länsstyrelsen följande:

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom reservatet

Det är förbjudet att inom reservatet:

1. Uppföra byggnad eller anläggning.
2. Anlägga väg eller parkeringsplats.
3. Uppföra mast, antenn, vindkraftverk eller liknande anordning.
4. Anlägga luft- eller markledningsgata med därtill hörande ledning.
5. Anordna upplag.
6. Uppföra stängsel eller annan hägnad för annat än djurhållningens behov.
7. Bedriva täkt av något slag.
8. Borra, spränga, gräva, schakta, utfylla eller tippa.
9. Dika eller dikesrensa.
10. Odlar upp naturlig betesmark.
11. Tillföra växtnäringssämne (exempelvis stallgödsel, handelsgödsel, rötslam) jordförbättringsmedel eller kalk.
12. Använda ivermektinbaserade preparat på betesdjur då de uppehåller sig inom reservatet, annat än vid direkt veterinär rekommendation.
13. Använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.
14. Avverka eller utföra skogsvårdsåtgärd.
15. Ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.

16. Plantera eller så träd eller buskar.
17. Skogsodla nedlagd åker eller betesmark.
18. Införa växt- eller djurart.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

19. Uppföra jakttorn.
20. Sätta upp tavla, skylt, plakat, affisch, konstföremål eller liknande anordning eller göra inskrift.
21. Använda området för tävlings- eller övningsändamål.

Föreskrifterna under A gäller inte vid drift och underhåll av allmän och enskild väg med tillhörande vägområde.

Utan hinder av föreskrifterna A 14 och A 15 får träd som fallit ned över befintliga vägar, ledningsgator, stängsel eller åkermark upparbetas och flyttas. Veden skall flyttas tillbaka och lämnas på lämplig plats i naturreservatet. Samråd ska ske med Länsstyrelsen innan åtgärd utförs.

B. Förpliktelser enligt 7 kap. 6 § miljöbalken för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Utmärkning av och information om reservatet.
2. Utförande och underhåll av tillfartsvägar, parkeringsplatser, vandringsleder, rastplatser, sanitära anläggningar, informationstavlor och andra liknande anläggningar eller anordningar.
3. Røjning, avverkning, betesdrift och uppsättning och underhåll av stängsel samt schaktning, grävning, fräsning i syfte att skapa bar sand om maximalt 4,2 ha i befintlig betesmark på del av fastighet Åby 3:2 eller annan skötselåtgärd i syfte att bevara och utveckla naturmiljön och den biologiska mångfalden. Utfallande gagnvirke i samband med naturvårdsåtgärder, som utförs med stöd av föreskrifter och skötselplan, tillfaller förvaltaren.
4. Genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

Det är förbjudet att inom reservatet:

1. Framföra motorfordon.
2. Ställa upp motorfordon, husvagn eller släpvagn.
3. Tälta mer än högst ett dygn på samma ställe.
4. Klättra i boträd, uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt, eller på annat sätt medvetet skada eller störa djurlivet.
5. Medföra okopplad hund eller annat lösgående sällskapsdjur.
6. Göra upp eld.
7. Gräva eller dra upp kärlväxter.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

8. Samla in insekter med fällor som dödar.

Det är förbjudet att utan samråd med Länsstyrelsen:

9. Utföra undersökning eller forskning.
10. Utöver vad som gäller enligt C 8 fånga eller samla in insekter där djuren avlivas.
11. Vända på eller medvetet förstöra spillningshögar med hänsyn till områdets dynglevande skalbaggar.

Artobservationer från sådan verksamhet som bedrivs enligt C 8, 9 eller 10 ska dokumenteras och rapporteras via www.artportalen.se alternativt till Länsstyrelsen.

Föreskrifterna under C gäller inte ägare eller innehavare av särskilt rätt till fastighet eller innehavare av annan rättighet.

Föreskrifterna i A-C ska inte utgöra hinder för förvaltaren att utföra eller låta utföra de åtgärder som erfordras för reservatets skötsel.

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller för området. Av särskild betydelse för syftena med reservatet är bl a:

7 kap. 28a-b §§ miljöbalken med krav på tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område.

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan. Förvaltare för naturreservatet är Länsstyrelsen.

Ärendets beredning

Åby sandbackar identifierades som en mycket värdefull sandstäppslokal i en inventering som utfördes av Länsstyrelsen 1995. Kunskapen om områdets mycket höga naturvärden har därefter fördjupats och området bedöms idag som ett av Ölands viktigaste sandstäppsområden. Miljön sandstäpp, som enbart förekommer i östra Skåne och på Öland, håller ett mycket stort antal hotade arter och är beroende av kontinuerlig störning. För att kunna bevara och sköta de tynande miljöerna av sandstäpp på Öland har bildandet av naturreservat vid Åby sandbackar initierats av Länsstyrelsen 1999 som ett led i säkerställandet av länets mest värdefulla naturvårdsobjekt.

Länsstyrelsen har under 2000-2006 vidare utrett områdets naturvärden, skyddsbehov och avgränsning. Utarbetande av beslut och skötselplan har försenats på grund av omprioriteringar i områdesskyddsarbetet. Under 2007-2008 har förslag till beslut och skötselplan har utarbetats.

Lantmäteriet har utfört en fastighetsrättslig utredning och upprättat sakägarförteckning.

Fastighetsägare till Åby 3:2 har informerats vid möten i februari och mars 2007. Ägare till Åby 4:4 informerades i samband med att förslag till reservat utvidgades våren 2008. Ägarna till Åby 4:4 ställde sig positiva till utvidgningen.

NaiSvefa AB har på uppdrag av Länsstyrelsen genomfört värdering av fastigheten Åby 3:2 samt påbörjat förhandling med berörd markägare. Vid beslutsdatum saknas uppgörelse med ägaren till fastigheten Åby 3:2, p.g.a. att värderingen och i sin tur förhandlingen försenats. Berörd del utgör drygt 20 ha av reservatets totala areal om 25,3 ha. Markägaren ställer sig positiv till bildandet av reservatet och förhandlingen kommer att slutföras inom snar framtid efter beslut.

Länsstyrelsen skickade 2008-01-22 ut ett förslag till beslut och skötselplan på remiss. Förslaget skickades till sakägare, Mörbylånga kommun, Skogsstyrelsen, Naturvårdsförbundet i Kalmar län, Ölands Naturskyddsföreningen, Ölands ornitologiska förening, Ölands botaniska förening, Föreningen Sydost Entomologerna, Sandby-Gårdby hembygdsföreningen, Högskolan i Kalmar, Ekologiska forskningsstationen i Skogsby och Anders Nilsson, Uppsala universitet. Vid behandlingen av inkomna remissvar framkom det ny kunskap från Ölands botaniska förening och Anders Nilsson om ett angränsande områdes mycket höga naturvärden. Efter vidare utredning lyftes det angränsande området (skötselområde 2 i skötselplanen) in i förslag till beslut. Eftersom avvikelserna var stora i jämförelse med ursprungligt förslag så föranledde detta ett nytt remissförfarande till ovan nämnda. Det justerade förslaget skickades på remiss 2008-06-13.

Sakägare har med stöd av 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken förelagts att yttra sig över förslag till beslut. Inga synpunkter har inkommit från sakägare.

Synpunkter på den första remissen har inkommit från Mörbylånga kommun, Skogsstyrelsen, Ekologiska forskningsstationen i Skogsby, Ölands botaniska förening och Anders Nilsson, Uppsala universitet. Synpunkter på den andra remissen har inkommit från Mörbylånga kommun och Anders Nilsson, Uppsala universitet.

Mörbylånga kommun har inget att erinra mot förslaget utom att området bör anpassas för rörelsehindrade om möjligt.

Skogsstyrelsen har inga invändningar mot förslaget.

Ölands botaniska förening ser mycket positivt på att Länsstyrelsen försöker återskapa den hotade naturtypen sandstäpp. Föreningen lämnar ytterligare information om områdets kärlväxt- och svampflora. Föreningen lyfter fram ett område med mycket höga naturvärden som i samband med första remissen låg utanför föreslaget reservat. Kommentar: Området har tagits med i naturreservatet.

Ekologiska forskningsstationen är positiv till att området blir naturreservat. I sitt remissvar uppmanar forskningsstationen bland annat till stegvisa och försiktiga åtgärder i samverkan med experter för att inte hotade arter och populationer ska påverkas negativt. Kommentar: Skötselplanen har kompletterats med stycken om hänsyn till hotade arter i samband med skötsel för att förtydliga att detta är en viktig del.

Anders Nilsson, professor vid Uppsala universitet och med god kännedom, främst om området insekter, har delgett ett flertal viktiga synpunkter gällande förslag till skötsel. Anders Nilsson påpekar att skötselplanen gällande bete tydligare måste formuleras så betet kan justeras med hänsyn till t.ex. torrperioder med hänsyn till

födoresurser för områdets insekter. Vidare upplyser han att skötselplanen måste anpassas så att träd i öster sparas för att skapa vindskyddade och varma miljöer för områdets värmekrävande arter. Anders Nilsson påpekar även att stängsling ska göras med obehandlat virke, att ivermectiner inte bör tillåtas inom reservatet och att upplag inte bör tillåtas utan Länsstyrelsen godkännande. Kommentar: Skötselplanen har justerats och kompletterats med hänsyn till ovanstående synpunkter. Obehandlade stängselstolpar används vid all stängselsättning i naturreservat. Kompletterande skrivning har gjorts i skötselplanen för att förvaltaren ska få kännedom och kunna agera om ivermectiner ska börja användas inom reservatet. Föreskrift om anordnande av upplag har justerats i beslut.

Anders Nilsson beskriver vidare i yttrandet att tambin har en mycket negativ effekt i anslutning till reservatet då de riskerar att konkurrera ut hotade vildbin. Han föreslår en skyddszon om minst två km från naturreservatet där tambikupor inte tillåts. Kommentar: Länsstyrelsen har vid reservatsbildning enbart möjlighet att besluta om föreskrifter inom reservatet. Länsstyrelsen får istället i sitt arbete med hotade arter informera närliggande biodlare om de konsekvenser deras bioodlingar medför.

Anders Nilsson påtalar att det borde vara förbud mot insamling av insekter i reservatet. Kommentar: Länsstyrelsen bedömer att det endast föreligger en låg risk att populationer av hotade arter kan påverkas negativt av insamling om det inte sker storskaligt. Länsstyrelsen justerar föreskrift, bland annat efter diskussioner med Föreningen SydostEntomologerna, så att insamling måste föregås av samråd med Länsstyrelsen. Länsstyrelsen avser också att arbeta med att informera om områdets hotade arter och upplysa om riskerna med allt för storskalig insamling i naturreservat.

Anders Nilsson och Eje Rosén, Ekologiska forskningsstationen nämner bränning som en olämplig skötselåtgärd inom naturreservatet. Kommentar: Skötselplanen har förtydligats att skötselåtgärden bränning innebär en ytlig bränning. Goda erfarenheter med positiva resultat från naturvårdsbränning och spontana bränder i jämförbara miljöer och marktyper finns både från Halland och Skåne.

Föreningen SydostEntomologerna hade i samband med remiss önskemål om att diskutera riktlinjer för insamling av insekter i Åby sandbackar och andra framtida reservat. För Åby sandbackar har diskussionerna lett fram till att Länsstyrelsen delvis justerat föreskrifter med koppling till insamling av insekter. Tillstånd ska sökas för att få placera ut fällor som fångar in och dödar insekter. Övrig insamling som sker med andra fångstmetoder där insekter samlas in och därefter dödas ska samrådaskas med Länsstyrelsen. Med hänsyn till områdets mycket rika förekomst av dynglevande skalbaggar ska samråd ske med Länsstyrelsen om spillningshögar behöver förstöras i samband med insamling.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos Regeringen, miljödepartementet, se bilaga 6.

Upplysning om ersättningstalan

Sakägare som ännu inte träffat överenskommelse om ersättning eller inlösen kan väcka talan mot staten i Miljödomstolen för att domstolen ska avgöra frågan om ersättning. Ansökan om ersättningstalan måste lämnas inom ett år efter att reservatsbeslutet vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägare rätten till ersättning. Ansökan skall ställas till Miljödomstolen i Växjö.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen.

Kungörelse ska införas i ortstidning. Delgivning anses ha skett den dag kungörelsen var införd i ortstidning.

Underskrifter

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Sven Lindgren. Vid den slutliga handläggningen av ärendet har även länsråd Anne-Li Fiskesjö; Marianne Örnbom, samhällsbyggnadsenheten; Ingvar Linde, rättsenheten; Lars Ljungström, lantbruksenheten; Per Lindegård, naturvårdsenheten; Brita Fahlström, naturvårdsenheten; Johan Jansson, naturskyddsenheten, samt Johan Thorsén naturskyddsenheten deltagit, den sistnämnde föredragande.

Sven Lindgren

Johan Thorsén

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
 - 2.1 Skötselplanskarta
 - 2.2 Naturtypskarta enligt Art- och habitatdirektivets indelning
 - 2.3 Naturtypskarta enligt Vic-Naturs indelning
3. Artlista
4. Referenslista
5. Konsekvensutredning
6. Hur man överklagar

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

BESLUT
2009-10-26

12 (12)

511-11280-99

Sändlista